

Pyhä maa, paha uutiskierre

Kun Israelin ja palestiinalaisten konflikti vain jatkuu ja jatkuu, suomalaisten tiedotusvälineiden käytännöt joutuvat koetukselle. Uutisvirta kyllä soljuu, mutta auttaako se lukijaa ymmärtämään, mitä alueella tapahtuu?

Istahdin muovituoliin keskelle kolkkoa betonihallia, jonka seinät oli koristeltu Hamas-järjestön julisteilla. Sivummalla istui rivi miehiä ilmeettömänä, saanaakaan sanomatta. Tilaisuuden isäntä Shaheel al-Masri tuli kohteliaasti tervehtimään ja tarjosi teetä.

Oli elokuu 2001 Akaban palestiinalaiskylässä Länsirannalla. Kaksi päivää aiemmin al-Masrin poika Izzadin oli kävellyt Jerusalemin keskustassa sijaitsevaan pitseriaan ja räjähtänyt. Izzadinin vartaloon kiinnitetty pommi sisälsi nauvoja, jotka sinkosivat ympäri ravintolaa ja silpoivat kuoliaaksi viisitoista israelilaista. Toistasataa haavoittui.

Nyt Akabassa vietettiin surujuhlaa marttyyrin muistoksi. Olin paikalla, koska halusin kysyä isältä: Miksi poikasi teki sen?

Kirjoitin isän haastattelusta ja surujuhlasta jutun Helsingin Sanomiin. Palattuani työpaikalle Helsinkiin sähköpostissani oli kolme viestiä, jotka kaikki liittyivät kyseiseen juttuun.

Yksi lukija kiitti, että olin tehnyt poikkeuksellisen avartavan ja kiinnostavan jutun ja vieläpä vaikutin tasapuoliselta. Toinen lukija valitti kirjoitukseni olevan taas yksi esimerkki minun ja edustamani lehden vihasta palestiinalaisia ja muita arabeja kohtaan. Kolmas pyysi, että lakkaisin kirjoittamasta tällaisia Israelia ja juutalaisia halveksivia juttuja, joista kuulemma Hitlerkin olisi ollut ylpeä.

Israelilaisista ja palestiinalaisista raportoiminen on piinallista. Teet mitä tahansa, aina on joukko ihmisiä, joiden mielestä olet surkeasti epäonnistunut. Ulkomaantoimittajan suurin murhe ei kuitenkaan ole lukijapalautte, joka koskee raportoinnin puolueellisuutta tai puolueettomuutta. Monet suhtautuvat Israel–Palestiina-kysymyksiin fanaattisesti ja hyväksyvät vain omat mustavalkoiset näkemyksensä, joten jokaisen aiheesta raportoivan toimittajan on vain totuttava alituisen haukkumiseen.

Ongelmallisempaa toimittajan kannalta on palaute, jossa lukijat kertovat, etteivät he enää jaksa seurata koko asiaa. He ovat kuulleet tai lukeneet uutisista kymmeniä kertoja sanat ”Pommi-isku Jerusalemissa” tai ”Israel iski Gazaan”. Tuntuu, että uutinen on aina sama. Aina joku tapetaan. Enää ei tiedä, mikä tapahtumista on merkittävä. Jotkut valittavat, että lukemattomien uutisten jälkeenkään he eivät tiedä, mistä oikein tapellaan.

Jos näin on, suomalaiset ulkomaantoimittajat – minä mukaan lukien – eivät ole onnistuneet kovin hyvin. Miksi eivät? Jos lukijatkin kaipaavat toisenlaisia uutisia, miksi toimittajat tarjoavat samaa vanhaa?

Maailmanpolitiikan superjulkukset

Israel on kuuden miljoonan asukkaan maa, jonka halki ajaa paikallistaksilla reilussa tunnissa. Helsingin Sanomien vuoden 2002 arkistosta löytyy sana ”Israel” 8 452 kertaa. Intia on Keski-Euroopan kokoinen niemimaa, jossa asuu reilut miljardi ihmistä. Intia mainittiin arkistossa 2 812 kertaa.

Maalis-huhtikuussa 2002, kun Israelin armeija aloitti suurhyökkäyksensä Länsirannan palestiinalaiskaupunkeihin, Jerusalemiin sanottiin kerääntyneen noin 8 000 ulkomaista toimittajaa ja valokuvaajaa. Suomessa lienee yleensä noin viisi ulkomaista toimittajaa. Tästä ei pidä tehdä vääriä johtopäätöksiä. Tiedotusvälineiden tehtävä ei ole kertoa tasapaksusti joka maasta yhtä paljon. Kaikesta ei voi kertoa kaikkea, joten toimittajat valikoivat ja painottavat – kuten heidän kuuluukin – aiheita, joita he pitävät omalle yleisölleen läheisinä, kiinnostavina ja merkittävinä.

Israel–Palestiina-konfliktin suurelle julkisuudelle on hyvät perusteet. Tuskin mikään muu kiista vaikuttaa yhtä laajalti maailmanpolitiikkaan. Pyhä maa on uskontojen, kulttuurien, ideologioiden ja suurvaltaetujen törmäyspaikka. Alueen tapahtumat singauttelevat maailman ulkoministereitä paikasta toiseen, heiluttelevat pörssikursseja Tokiosta Buenos Airesiin ja saavat tamperelaisia eläkeläisiä räntäsateeseen huutamaan kiihtyneitä iskulauseita.

Ongelmatonta ahkera uutisointi ei ole. Hieman paradoksaalisesti yksi Lähi-itä-uutisten ongelmista on, että niitä on niin paljon. Alueelta tunkeva tietotulva on niin valtava, että sen jalostaminen selkeiksi, monipuolisiksi ja vaihteleviksi uutisiksi vaatii vahvaa ja näkemyksellistä toimitustyötä. Rutiinisuori- tus ei riitä, vaan tarvittaisiin ylimääräisiä ponnisteluja, yllätyksellisiä ideoita ja vanhojen kaavojen rikkomista. Ongelma on, että tiedonvälityksen rakenteet

ja vakiintuneet journalistiset käytännöt palvelevat nimenomaan rutiinisuo-
rusta, toimintaa totuttujen mallien mukaan.

Uutistoimistoriippuvuuden vaikeat oireet

Ihannetilanne tiedotusvälineelle on, että sillä on tärkeällä alueella oma toimit-
taja. Paikan päällä olevan kirjeenvaihtaja voi käyttää omia lähteitään, tavata
ihmisiä, tehdä omia haastatteluja ja hankkia näin juttuunsa oman näkökul-
man. Kirjeenvaihtajan työssä näkyy jatkuvuus. Tapahtumien keskellä eläes-
sään hän pystyy arvioimaan, mikä on olennaista ja mikä ei anna aihetta jut-
tuun.

Suomalaisista tiedotusvälineistä vain Yleisradiolla on Lähi-idässä oma kir-
jeenvaihtaja. Jerusalemissa asuva Leena Reikko tekee juttuja tv-uutisten lisäksi
Ylen ajankohtaisohjelmiin ja radioon. Muistakin suomalaisista tiedotusväli-
neistä kyllä lähetetään aika ajoin toimittajia tekemään juttuja alueelta, esimer-
kiksi Helsingin Sanomista kolme neljä kertaa vuodessa. Suurimman osan ai-
kaa valtaosa suomalaisista tiedotusvälineistä kuitenkin on uutisissaan riippu-
vainen kansainvälisistä uutistoimistoista.

Toimistojen työssä sinänsä ei ole paljon moitittavaa. Tärkeimpiä Lähi-
idässäkin toimivia ulkomaisia uutistoimistoja ovat brittiläinen Reuters, ame-
rikkalainen Associated Press, ranskalainen AFP ja saksalainen DPA. Niillä
kaikilla on toimistoissaan paljon taitavia toimittajia, sekä paikallisia että ulko-
maisia. Toimistot välittävät pääosin nopeasti ja luotettavasti tarkkaa ja asiallis-
ta tietoa. Suomalaiset tiedotusvälineet ostavat toimistojen juttuja, joista kää-
netään ja koostetaan julkaistavat uutiset. Näin syntyy usein aivan hyviä yksit-
täisiä uutisia, mutta pulmallinen kokonaisuus.

Uutistoimistoriippuvuuden oireet ovat vakavat. Toimistot ohjaavat tiedo-
tusvälineiden uutisagenda, eli sitä, mitkä asiat nousevat esiin ja mitkä jäävät
syrjään. Reutersin nostaessa jotain asiaa se kohoaa isoksi uutiseksi yhtä aikaa
20 suomalaislehdessä. Lisäksi toimistojen kautta kaikille tiedotusvälineille vä-
littyy sama tieto, joten eri välineissä kerrotaan samankaltaisia uutisia. Uutis-
ten seuraajalle tulee helposti vaikutelma, että juurihan tämä kerrottiin toisella
kanavalla samoin sanoin. Usein sanavalinnat todellakin ovat samoja, sillä mo-
net uutistoimistojen ilmaisut vakiintuvat myös suomalaistoimittajien käyt-
töön. Tai jäävät vakiintumatta. Reutersin linja on olla käyttämättä sanaa ”ter-
roristi” minkään konfliktin yhteydessä, joten Lähi-idässä ei ole terroria myös-
kään useiden suomalaisuutisten mukaan.

Uutistoimistojen tekemät sähköiset ovat hyvin kaavamaisia, koska ne on tarkoitettu selkeäksi perusmateriaaliksi laajan asiakasverkoston käyttöön. Kaavamaisia tulee myös suomalaisten tiedotusvälineiden uutisista, ellei niillä ole kykyä, halua tai aikaa toimittaa sähköisiä huolellisesti. Uutistoimistot nostavat uutisen kärjeksi aina ilmeisimmän asian, yleensä päivän väkivallan. Usein kotitoimituksessa ei ole syytä muuttaa tätä kärkeä, mutta ajan mittaan tiedotusvälineen olisi löydettävä uutisiinsa myös omia näkökulmia. Muuten syntyy itseään toistavaa uutispuuroa. Tämä vaatii Suomessa olevalta toimittajalta paljon: Pitää pystyä toimimaan kuin alueella oleva kirjeenvaihtaja. Pitää seurata kaukaisia tapahtumia yksityiskohtaisesti. On hankittava alueelta joukko lähteitä, joita tarvittaessa tavoittaa puhelimella. On ymmärrettävä tapahtumia niin syvästi, että tajuaa vivahteet.

Suomalaismediassa toki näkee silloin tällöin uutisia, jotka on tehty kotitoimituksissa mutta joissa silti on poikettu uutistoimistojen agendasta, joihin on löydetty oma uutiskärki ja hankittu itse tietoja. Miksi ei näin tehdä joka kerta?

Näin on, koska Lähi-itään erikoistuneita toimittajia on joka toimituksessa vain rajallinen määrä. Minkään suomalaisen tiedotusvälineen resurssit eivät riitä siihen, että jokaisen uutisen tekisi aiheen erikoistoimittaja. Halua voisi olla, mutta ei kykyä.

Tehdään siis, mitä voidaan. Vuorossa saattaa olla toimittaja, jonka erikois-alueetta on esimerkiksi Väli-Amerikka. Lähi-itä-uutista kääntäessään hän ei ehkä ole aivan varma siitä, mikä päivän tapahtumissa itse asiassa on olennaisinta. Koska on kiire, hän ei tohdi lähteä muuttamaan vakiintuneita tapoja vaan tekee rutiininomaisen uutisen tuttuun turvalliseen uutistoimistomalliin. Tuloksena on taas uusi väläys pitkistä konflikteista. Suhde aiempiin tapahtumiin jää puuttumaan, ja näin tiedotusvälineen välittämään kokonaisuuteen ei tule jatkuvuutta. Pahimmillaan syntyy anti-uutisia: ”Lähi-idässä taas levotonta.”

Räjähätä – varokaa sirpaleita

Israelin ja palestiinalaisalueiden tapahtumat ovat uutistoimistojen tärkeimmät aiheet -listojen kärkisijoilla käytännössä joka päivä. Olisi naiivia väittää, ettei merkittävä syy tähän ole väkivalta.

Sen sijaan naiivi on mediakriitikoiden jankuttama väite, että uutisissa on paljon väkivaltaa, koska väkivalta myy. Ei tv-uutisia osteta irtonumerona, eikä monia suomalaisia sanomalehtiäkään. Tuskin lehtikioskille tulee joukkoräjähtäystä, jos lööpissä lukee: ”Länsirannalla taas verinen päivä.”

Joka tapauksessa Lähi-itä-uutisissa on paljon väkivaltaa. Pääasiassa tämä johtuu journalismin vanhoista jämähtäneistä uutiskriteereistä. Kuolema on aina uutinen. Jossain määrin taustalla on jalo ajatus siitä, että ihmishenki on arvokas ja siksi kuolema on kertomisen väärtti. Lisäksi kuolema täyttää muut uutisen kriteerit. Se on aina uusi, dramaattinen tapahtuma, muutos aiempaan.

Toki jos Lähi-idässä on väkivaltaa, sen on näyttävä myös Lähi-itä-uutisissa. Uutisissa ei ollut väkivaltaa silloin, kun käynnissä oli alueen rauhanprosessi ja olot olivat vakaat.

Nyt Lähi-idän tappouutiset toistuvat niin tiuhaan, että syntyy vaikutelma äärettömän verisestä sodasta. Valitettavasti, sillä itse asiassa Israel–Palestiina-konflikti ei – kaikella kunnioituksella uhreja kohtaan – ole maailman muihin kriiseihin suhteutettuna kovinkaan väkivaltainen. Kahden ja puolen vuoden aikana alueella on tapettu vähän yli 2 000 ihmistä. Kongon demokraattisen tasavallan nelivuotisen, osittain vieläkin jatkuvan, sisällissodan uhriluvuksi arvioitiin kaksi miljoonaa ihmistä.

Matkailubisneksessä toimiva israelilainen ystäväni jaksaa aina muistuttaa, että enemmän israelilaisia vuodessa kuolee liikenteessä kuin terrori-iskuissa.

Israelilaiset ja palestiinalaiset eivät ole onnistuneet pysäyttämään ”väkivallan kierrettä” välillään. Vaikeaa se on uutisissakin. Toimittajat ovat kierteessä mukana. Hyvä journalismi on tasapuolista, joten, kun eilen on kerrottu muuttaman palestiinalaisen ampumisesta, niin tänään ei voida jättää kertomatta parin israelilaisen ampumisesta. Jos jätetään, niin pian on palautelaatikossa viesti innokkaalta lukijalta: ”Taas kerroitte vain niiden kuolemista. Miksi ei kerrota...” Niinpä yhdenkin ihmisen kuolemasta tehdään juttu. Ja huomenna taas uudestaan. Lopputulokseksi jää, että kovasti on räjähtänyt ja uutisiin on päätyneet paljon sirpaleita.

Ikuisuus on ongelma. Israelin ja palestiinalaisten konflikti jatkuu ja jatkuu. Tilanne ei olennaisesti muutu, asetelmat ovat jämähtäneet, neuvottelut nytkähtelevät ja väkivallan luonne pysyy melko samanlaisena. Tiedotusväline ei voi koko ajan jatkaa kriisin käsittelyä laajasti ja syvästi. On annettava tilaa muillekin aiheille. Niinpä Lähi-itää aika ajoin ”painetaan alas”. Ei tehdä uutista, ellei uutisointi ole välttämätöntä. Uutiskriteerien perusteella uutista ei tarvitse tehdä, ellei ketään tapeta. Usein käykin niin, että rauhallisina jaksoina Lähi-idästä vaiaetaan. Kun väkivaltainen isku sitten tapahtuu, toimittaja tuntee piston sydämessään. Kai tämä sentään pitää hoitaa... Tehdään pieni juttu. Näin monen viikon uutisten ainoaksi näkökulmaksi jää, että väkivalta jatkuu.

Kaksi ja puoli vuotta kestäneen intifadan ajan väkivalta on ollut lähes jo-

kapäiväistä, joten itse asiassa uutinen olisi se, jos jonain päivänä väkivaltaa ei olisi lainkaan. Mutta se ei sovi vallitsevaan journalistiseen ajatteluun. Tämä on Lähi-itä-journalismin ydinongelmia: pitäisi olla rohkeutta rikkoo uutiskri-teereitä, ajatella toisin kuin aina ennen.

Konfliktin luonteen vuoksi nykyisen kaltaisesta uutisvirrasta aiheutuu myös puolueellisuutta. Uutiset tavoittavat hyvin israelilaisten suurimman murheen, eli terrori-iskut siviilejä vastaan keskellä kaupunkia. Ne ovat dra-maattisia tapahtumia, selkeitä uutisia. Sen sijaan uutiset tavoittavat huonosti sen, mikä on palestiinalaisten suurin murhe nykyisessä konfliktissa. Sadattu-hannet palestiinalaiset ovat vähän väliä vankeina kotonaan Israelin armeijan määräämien ulkonaliikkumiskieltojen vuoksi. Silloinkin, kun ihmiset pääse-vät ulos kodeistaan, he eivät välttämättä pääse pois kylästä tai kaupungis-taan, koska vastassa on israelilaisotilaiden tiesulku. Arkielämä – työnteke, opiskelu tai kylässä käynti – on lähes mahdotonta. Onhan palestiinalaisten vaikeista oloista kirjoitettu reportaaseja ja tehty tv-juttuja. Mutta aiheesta ei saada aikaiseksi toistuvia uutisia. Kyseessä on jatkuva, staattinen olotila, siis huonoa uutisainesta.

Abrahamin pojat olivat...

Uutinen on aina väläys, hetki kokonaisuudesta. Luonteeltaan uutinen sopii huonosti kertomaan hitaasta ja pitkäkestoisesta prosessista. Lähi-itä-uutisten seuraajan ongelma on, että sirpaletieto hämärtää käsityksen siitä, mikä on olennaista, onko Israelin armeijan eilinen rynnäkkö jotenkin merkittävämpi kuin se viimeviikkoinen ja mihin tämä diplomaattinen liikahdus liittyykään? Tarvitaan siis yhteenvetäviä katsauksia, perusasioiden kertausta ja historia-muistin virkistämistä. Muuten uutispuuro uuvuttaa, eikä tiedotusvälineistä enää saa selville, mistä koko konfliktissa on kysymys.

Viime kesäkuussa sain puhelun närkästyneeltä lukijalta, jonka mukaan lehdessä viitataan usein vuoden 1967 sotaan, mutta koskaan ei selitetä, mitä silloin tapahtui ja mitkä olivat seuraukset. Miksei tämänkään asian taustoja ei koskaan kerrota? lukija kyseli.

Puolen sivun kirjoitukseni vuoden 1967 sodasta ja sen seurauksista oli ilmestynyt Helsingin Sanomissa edellisenä päivänä.

Näin käy usein. Taustoittavia ja koostavia juttuja Lähi-idästä julkaistaan, mutta aina ne eivät ole lukijan saatavilla silloin, kun hän haluaisi. Lukijan kannalta ihanteellista ehkä olisi, että jokaiseen uutiseen liittyisi jokin tausta-

juttu. Näin ei kuitenkaan ole muutamasta syystä. Ensinnäkin, tiedotusvälineelle ei kuulu peruskoulun tehtävä. Ulkomaanuutisten seuraaminen edellyttää tiettyä yleissivistystä, ja toimittajat luottavat, että sitä yleisöllä on. Toiseksi, kun jotain julkaistaan, jotain muuta jää julkaisematta. Sivuja ei tuhlailla taustoittamalla Lähi-idän asioita joka viikko, koska maailma on iso paikka, jossa on paljon muutakin tärkeitä. Tässä toimittajat astuvat ansaan. Jos on paljon uutisia, pitäisi olla paljon taustajuttuja. Ei siitä huolimatta, että konflikti jatkuu pitkään. Vaan nimenomaan, koska se jatkuu ja jatkuu. Radikaalimpi ajatus olisi, että tehdäänkin vähemmän ja harvemmin uutisia ja enemmän ja useammin yhteenvetoja. Mutta nykyinen journalistinen suuntaus – ”news as it happens” – vaatii nimenomaan päinvastaista.

Leppoista arkea uima-altaalla, Israelissako?

Nyt kun on todettu, että uutiset Israelista ja palestiinalaisalueilta toistavat itseään ja ovat väkivaltaisia, on syytä antaa puheenvuoro Ramallahissa asuvalle palestiinalaiselle ystävälleni Sarille. Lähes aina, kun soitan hänelle, hän sanoo: “Ei mikään ole muuttunut. Jotain väkivaltaa on, mutta ei mitään erityistä. Sama vanha tilanne.”

Merkittävä syy siihen, että uutiset Lähi-idästä vaikuttavat junnaavan tylsästi paikallaan on, että tilanne Lähi-idässä junnaa tylsästi paikallaan. Toimittajille tämä on haaste. Jämähdyksestäkin pitäisi pystyä tekemään mielenkiintoisia ja avartavia juttuja. Pitäisi keksiä uusia näkökulmia ja tuoreita lähestymistapoja tehdä juttuja. Yksi omista yrityksistäni on kymmenosainen juttusarja, jonka tein kesäkuussa 2001 Helsingin Sanomiin. Minua vaivasi, että israelilaisia ja palestiinalaisia koskevissa kirjoituksissa ei kerrottu mitään ihmisten jokapäiväisestä arjesta. Mitä tekevät ne, jotka eivät kulje pyssy kädessä? Miten alueella oikeastaan eletään?

Ideani oli yksinkertainen: asuin viikon palestiinalaisen perheen kotona ja viikon israelilaisen perheen kotona ja kirjoitin joka ilta jutun siitä, kuinka heidän päivänsä on sujunut ja mitä iloja tai suruja arkielämään liittyi. Kokeemus oli avartava.

Juttusarjassa kirjoitin, kuinka palestiinalaisperheen isä keräsi kotipuutarhan satoa auringon laskiessa, miten virkamies joka aamu pakkasi salkkunsaa, suoristi kravattinsa ja lähti töihin ja miten perheen pojat istuivat iltaa kavereidensa kanssa tupakkaa poltellen ja maailmankirjallisuudesta rupatellen.

Israelilaisperheestä kerroin, että perheen äiti aina aurinkoisena päivänä kä-

vi yleisellä uima-altaalla, miten isällä oli tapana töiden jälkeen hakea tuoreita hedelmiä vilkkaalta torilta ja että perheen teini-ikäiset työtöt viikonloppuna nukkuiivat bailausväsymystään pitkälle iltapäivään, kunnes heräsivät katsomaan televisiosta Frendejä.

Kerroin myös, kuinka piinallisia tavalliset arkiasiat usein olivat palestiinalaisperheelle. Perheen opiskelijapoika mietti joka aamu, päästävätkö Israelin sotilaat tänään yliopistolle. Tiesulkuja kierrettiin autolla pitkin peltoja ja kinttupolkuja, kävelemällä läpi pölyisten pusikoiden. Puolen tunnin matkaan meni kolme neljä tuntia. Jos pääsi perille, ei tiennyt, pääseekö takaisin kotiin. Koko ajan joutui jännittämään, ettei osu paikalle, kun sotilaat tulittavat tai taisteluhelikopterit ampuvat ohjuksia.

Kerroin myös israelilaisperheen jatkuvasta kauhusta, alati läsnä olevasta terrori-iskujen pelosta. Loputtomista turvatarkastuksista, laukkujen penkomisesta ja metallinpaljastimista matkalla kauppaan, töihin tai elokuviin. Perheen äiti ei enää uskaltanut mennä Jerusalemin keskustaan. Isä synkistyi joka aamu mennessään töihin bussilla numero 18, koska aina tuli mieleen, että juuri tämän linjan autossa räjähti jokin aika sitten pommi.

Sain juttusarjasta paljon palautetta, ja useimmat pitivät sitä onnistuneena. Jutut kertoivat siitä, mistä uutiset eivät kertoneet. ”Hyvä huomata, että siellä on myös ihan tavallisia ihmisiä ja tavallista elämää”, oli yleinen kommentti.

Omasta mielestäni tärkeintä oli, että juttusarja kertoi siitä, mitä konfliktissa eläminen pohjimmiltaan alueen ihmisille merkitsee: arjen epävarmuutta. Väkivallasta kärsii vain pieni osa alueen ihmisistä satunnaisesti, arkielämän arvaamattomuudesta kärsivät kaikki ja koko ajan.

Tapahtumien selittäminen ihmisten välityksellä ei tietenkään ole uusi idea journalismissa. Sitä näkee kuitenkin suhteellisen harvoin, koska vakiintuneen ajattelutavan mukaan uutinen on aina ensisijainen. Ihmiskeskeisiä juttuja tehdään vain, jos uutistyöltä sattuu jäämään aikaa. Lähi-itä-uutisoinnissa tämä tarkoittaa, että hyvin olennaisia asioita jää kertomatta.

Mikä teitä riivaa? Muuttuisitte!

Hyvä journalismi ei ole mustavalkoista, joten ei sen kritiikkikään saa olla. Suomalaisissa tiedotusvälineissä on ollut Lähi-idästä uutisten lisäksi havainnollisia yhteenvedoja, avartavia tv-dokumentteja, kiehtovia reportaaseja, oivaltavia kolumneja, koskettavia ihmisjuttuja ja paljon muuta. Taustoja on kerrottu, historiaa selitetty ja keskusteluohjelmia vedetty.

Useimmiten Lähi-itä-journalismissa näyttää onnistuttavan silloin, kun ei tehdä usein ja niukasti – kuten uutistoiminnalle on luonteista – vaan harvoin ja laajasti, silloin, kun ei arkailla ”itsestäänselvyyksien” kertomista ja kun asioita kerrotaan ihmisten välityksellä.

Uuden ideointi toimituksissa kohdistuu kuitenkin yleensä siihen, mitä lisäärväo – juttuja uutisten lisäksi – aiheesta voitaisiin tarjota. Harvoin ajatuksia uhrataan rutiineihin eli siihen, miten itse uutiset tehdään ja uutisvirtaa työstetään. Syytä olisi.

Useimmat tässä esitetyistä ongelmista liittyvät nimenomaan tiedonvälityksen vakiintuneisiin rakenteisiin ja vuosikausia pinttyneisiin journalistisiin käytäntöihin. Niiden puutteet kärjistyvät, kun uutisoinnin kohteena on Lähi-idän konfliktin kaltainen verkkaan etenevä ja itseään toistava prosessi. Uskokseni monet toimittajat tunnistavat edellä kuvatut uutistyön puutteet ja ongelmat. Mutta niitä on vaikea korjata, koska kyse on jämähtäneistä ajatusmal-leista. Vaikka pyrkimystä ja vilpittöntä halua olisi, muutosta ei ole helppo toteuttaa. Tässä suhteessa Lähi-itää koskeva journalismi muistuttaa itse konfliktia.

Asuessani juttusarjaa varten palestiinalaisperheessä ajauduin usein pitkiin keskusteluihin perheen puheliaimman miehen Nasserin kanssa. Nasser on 35-vuotias keittiöfilosofointiin taipuvainen mies, ja työttömänä hänellä oli aikaa pohdiskella maailman menoa pikkutunneille asti.

Eräänä aamuyön tuntina Nasser tumpasi tupakkansa, puhalsi savut ilmaan ja kysyi: ”Tiedätkö, minkä takia palestiinalaisten ja israelilaisten välillä mikään ei koskaan muutu?”

Nooh... En.

”Maailma on tarpeeksi vahva sotimaan. Maailma ei ole tarpeeksi vahva tekemään rauhaa.”

Sami Sillanpää on Helsingin Sanomien ulkomaantoimituksen toimittaja.